

Pere Verdaguer i Juanola

(9.4.1929 - 1.2.2017)

Pere Verdaguer i Juanola —el nostre intel-

lectual del Nord— moria la matinada del dia 1 de febrer a Perpinyà a l'edat de vuitanta-set anys. Era membre de la Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans des de 1993.

Amb el seu traspàs, el nostre país, la nostra llengua i la nostra cultura han perdut un dels referents més insignes de la catalanitat del Nord. En la seva llarga i fecunda trajectòria com a ensenyant, escriptor, investigador i activista, Pere Verdaguer es convertí en l'intel·lectual català que es proposà com a missió personal i moral el deure de propiciar alhora la recuperació de la llengua i de les senyes d'identitat de la Catalunya del Nord i l'aproximació i connexió entre la Catalunya del Nord i la resta dels Països Catalans.

Pere Verdaguer havia nascut a Banyoles el 1929, fill de Miquel i Josefina. La seva família, pagesos humils i de tendències republicanes, hagué d'emprende el camí de l'exili el 1939 en el moment de la Retirada. La família s'establí primer a l'Illa, a la vall de la Tet, i més tard, a Perpinyà. El 1957 es casà amb Gineta Bernard, amb qui tingué dos fills, en Miquel i la Mireia. Com tants altres exiliats catalans, Pere Verdaguer va escriure anys després els seus records de l'exode a *Pàgines d'un exili ordinari* (2002). Als seus pares, ja grans, dedicà un altre llibre memorable: *Crepuscles* (1986).

El període de formació de Verdaguer resseguí el periple vital de la família: des de l'escola, primer en castellà als «Hermanos», i l'escola en català de la República a Banyoles, fins a l'escola en francès de la République del Maréchal Pétain als anys quaranta, i, des de casa, els cursos a distància de la famosa «École universelle», que li estimularen la curiositat per les lletres, les llengües, la ciència i la història. Al liceu seguí primer el batxillerat de filosofia i després el científic. I a la Universitat de Montpeller cursà els estudis superiors.

Com a ensenyant, començà la seva carrera com a professor d'institut a diferents poblacions: Ribesaltes, Port Vendres, Elna. Finalment ingressà a la Universitat de Perpinyà com a professor de llengua i literatura catalanes fins a la seva jubilació, el 1994.

La recuperació i l'ensenyament del català a l'escola el preocupà i l'ocupà des dels anys seixanta, i a tal fi preparà diferents manuals: en francès, com *Cours de langue catalane* (1974, editat encara) o *Histoire de la littérature catalane* (1981), i també en català, com *Poesia rossellonesa del segle XX* (1968), *Fabulistes rossellonesos* (1973) i *Lectures escollides rosselloneses* (1979).

La seva primera incursió en la creació literària en català es remunta a la participació en els Jocs Florals de Perpinyà del 1952 i als de Tolosa del 1953, on feu coneixença dels que serien grans amics: Jordi Pere Cerdà i Francesc Català. Des d'aleshores, la seva inquietud literària començà a expressar-se a través de diversos gèneres. Com a novel·lista, destaca la seva dedicació inicial a la ciència-ficció, amb obres anticipadores de temes com la màquina del temps (*El cronomòbil*, 1966), la genètica (*El mirall de protozous*, 1968), la criogenització i el clonatge humà (*Nadina bis*, 1981), les manipulacions a través de la biologia molecular (*L'altra ribera*, 1982), les nanotecnologies (*Quaranta-sis quilos d'aigua*, 1983), les modificacions ondulatòries (*Àxon*, 1985), les ruptures espaciotemporals (*La dent de coral*, 1985) o els encontres d'àliens (*Arc de Sant-Martí*, 1992). També va publicar obres de narrativa breu, de prosa poètica i de teatre, així com la traducció al francès (juntament amb Bernat Lesfargues) de *La plaça del diamant*.

Ara bé, hi ha dues altres facetes de la seva trajectòria que mereixen ser especialment destacades. Una és la de Pere Verdaguer filòleg, especialment dedicat a la recuperació i la normalització del català septentrional com a gran dialecte del català. L'altra és el de Pere Verdaguer activista i pancatalanista, compromès de sempre amb la recuperació de la catalanitat de la Catalunya del Nord.

Com a filòleg, i a part dels manuals preparats com a eines didàctiques per a l'ensenyament de la llengua i la literatura catalanes, Pere Verdaguer dedicà gran atenció a la fixació de les varietats pròpies del dialecte sovint anomenat *rossellonès*. Publica *El català al Rosselló* (1974), *Diccionari de renecs i paraulotes* (1999) i, el 2002, la que és sens dubte la seva obra de referència en matèria de lèxic septentrional, el *Diccionari rossellonès*. Verdaguer investigà la llengua, però alhora emprèn una continuada tasca de divulgació en dues direccions. D'una banda, prepara obres en francès per als francoparlants: *Connaissiez-vous le catalan* (1974), *Le catalan et le français comparés* (1976), *Le catalan et le français. Études de vocabulaire* (1980). I, d'altra banda, manté durant anys col·laboracions periodístiques sobre llengua, que s'estenen des de les columnes en català al *Midi Libre* de Montpeller fins a les de *L'Indépendant* de Perpinyà.

Pel que fa al seu activisme cívic pancatalanista, Pere Verdaguer impulsà i desplega iniciatives de gran calat, tant en la recuperació de les senyes d'identitat catalanes de la Catalunya del Nord com en la voluntat de facilitar les interrelacions entre el nord i el sud

dels Països Catalans. Participà molt activament en la fundació el 1960 i en les activitats del Grup Rossellonès d'Estudis Catalans (GREC), impulsor de l'ensenyament del català, de l'adopció de les normes de l'IEC, de la promoció de l'ús del català, etc., iniciatives que es difonien a través del seu butlletí *Sant Joan i Barres* (en referència al patró de Perpinyà i a les quatre barres). Verdaguer fou secretari general del Grup durant anys. La iniciativa de més rellevància històrica que Verdaguer i el Grup impulsaren fou sens dubte la creació el 1969 de la Universitat Catalana d'Estiu (UCE), celebrada anualment fins avui a Prada del Conflent, una de les institucions culturals més representativa de la plasmació de l'ideal fusterià d'unitat en la diversitat dels Països Catalans. En la seva voluntat de connexió entre el nord i el sud, Pere Verdaguer desplegà també una intensa activitat periodística en diverses publicacions de Catalunya, començant a col·laborar a *TeleEstel* a finals dels seixanta; després, a *Serra d'Or*, i al diari *Avui* durant més de deu anys (1989-2000), entre d'altres.

Entre els reconeixements públics de l'exemplar trajectòria de Pere Verdaguer, hem de mencionar: la Creu de Sant Jordi de la Generalitat de Catalunya (1983), el Premi Carles Rahola d'Assaig (1992), els homenatges diversos a la UCE i el desembre a la Casa dels Països Catalans de la Universitat de Perpinyà, i la Medalla d'Or de la Vila de Perpinyà (2016).

El divendres 3 de febrer, les despulles de Pere Verdaguer rebien el comiat d'una nombrosa gernació de catalans i catalanes del nord i del sud al crematori de Perpinyà, que li retien el darrer homenatge. El seu fèretre era cobert per una bandera estelada. En la seva emotiva intervenció en la cerimònia de comiat, Miquela Valls va resumir de manera magistral el llegat i la rellevància del pas de Pere Verdaguer per la Catalunya del Nord amb aquestes paraules: «Tothom qui en aquesta terra catalana del Nord té alguna consciència catalana ho deu poc o molt a en Pere Verdaguer».

Text llegit pel senyor Josep Gifreu i Pinsach en el Ple del dia 16 de febrer de 2017